

**Kitalálni
egy saját imát** Zsille Gábor:
Amit kerestünk,
Duna-part Kiadó, Érd,
2009.

Ha nincs ötvenhat, most nem vehetnénk kézbe Zsille Gábor negyedik verseskötetét, s nem lapozhatnánk fel a *Ha nincs ötvenhat* című költeménynél, ugyanis: „Ha ötvenhatban / a nagyapám úriember lett volna, (...) úgy dönt: nem egyedül / lépi át a határt, nem hagyja itthon / a nejét és tízéves lányát, (...) akkor a lány, vagyis anyám, New York / Cityben lakik, (...) férjhez megy valami ügyvédhez, szül neki, / szül egy fiút, mondjuk, hogy éppen engem, (...) most nem lennék magyar költő, (...) nem ismerném a Túró Rudit, / Pilinszky hangját, (...) szervusz helyett azt mondanám: hi!” A költőnemzedék, amelyhez Zsille Gábor – és e sorok írója is – tartozik, szemérmes nemzedék. Ritkán vall a hazához fűződő viszonyáról, olyankor is kerülve a nagy szavakat, gyakran élve az ironia-önironia manapság oly divatos – szinte kötelezővé tett – eszközeivel. Egykor azt olvastam e nemzedékről: kiábrándult. Ez utóbbi megállapítás Zsille esetében egész biztosan nem állja meg a helyét, s költészete az öncélú ironiát is mint idegen testet veti ki magából. Költőnemzedék, írtam, holott tudom, „kiábrándult” nemzedékemből igencsak kevesen vallják magukat nyíltan költőnek (legfeljebb bizalmas baráti beszélgetések során). Valamikor kezembe került Alföldy Jenő irodalmi fogalomtára, ebben írja a szerző, hogy a költők újabban inkább írónak nevezik magukat, mert az komolyabban hangzik. Nekünk ez éppolyan, mint másnak a doktori cím. Miért szégyelljük? Éppen ezért kellemes meglepetés számomra, amikor a fent idézett versben Zsille minden mellőngető pátoz nélkül mint egyszerű tény közli velünk, ő: költő. Ráadásul magyar költő. És erre büszke, ha ezt konkrétan nem árulja is el, de sorából egyértelműen kiviláglik. „Mindig is tudtam, hogy költő vagyok” – nyilatkozta élete utolsó interjújában Bella István (amit pont Zsille Gábor készített vele a Magyar Napló számára), akinek alakját Zsille versben idézi meg: „...leemellek egy polcra, az arcod visszakéred, / habcafatos korsók mellett és füstben / ülsz majd a Bécsi Szelet vendéglőben, / vagy a szigligeti strandon, ha megkérlek szépen, / sakkozol velem és bemattolsz, / hallgatag mesterem” (*Befejezetlen levél Bella Istvánnak*). Olvasás közben szinte érezzük a söröskorsó párás falán lecsorgó habot, s boldogan ful-

doklunk az orrunkba csapó tömény ételszagban és cigarettafüstben, igen, boldogan, mert „hallgatag mesterünk” asztalánál ülhetünk.

A múzsa nemcsak sügni szokott az ifjú poétának, de titokzatos módon elvezeti őt mesteréhez, mestereihez. Így vezette el Zsillét Bella István mellett Adam Zagajewskihez, a kitűnő lengyel költőhöz.

A *Kedvenc krakkói költőm* rendhagyó versciklus, mivel hosszabb prózai visszaemlékezéssel indul, amire verseskötet esetében ritkán találunk példát. Mégsem „lóg ki” a kötetből, sőt, nagyon is beleilleszkedik, szerves része annak, kiegészíti a versciklus a lengyel költőpéldakép alkotásaira reflektáló, azokat továbbgondoló-variáló darbjait. Zsille egy, a magyar versolvasó előtt ismeretlen vagy kevésbé ismert birodalomba kalauzol bennünket, Zagajewski birodalmába, ezáltal Zsille világa mellett egy másik költő világába is bepillantást nyerhetünk.

Zsille Gábor költészetében központi helyet foglal el az utazás. Mindig úton van. „Szép lankás táj, / jó lenne mindig itt, odébbállok innen” – írja a *Tájképben*. A *Nem megy* című versben végigsorolja mindazon helyeket, ahol megfordult életében, a Beszkideket, Krakót, Varsót, az Alacsony-Tátrát, Litvániát, végül megállapítja: „mindenütt makacsul / ugyanazt leltem: önmagam elől soha, / egyszer sem futhattam el, nem megy, (...) hús liter benzin, egy vonatjegy árán”. Az *Átszállás* nyitó sorai egyenesen Dsida Jenő híres, *Nagycsütörtök* című versét juttatják eszünkbe: „Megint egy pályaudvar, tolató / mozdonyokkal, zajjal, ahol semmi / keresnivalóm”, ahol „Ócska, bódító / fények skiccelik a falakra a / reménytelenséget”. Bár Zsille versében az idegenben hirtelen magára maradó, vagy inkább magányára rádöbbenő utazó szorongása nem mélyül azzá az „állati borzalommá”, ami Dsida versét oly megrendítővé, felejthetlenné teszi, s az idegen pályaudvar sem válik a Getsemánéi kert szimbólumává, mégis árad belőle az az irracionális fenyegetettség-érzés, ami az otthonától távol lévő fogja el ilyenkor, nem csoda hát, ha a költő a vers végén így fohászodik: „A peronok / zárandok szelleme talán segít / elkerülnöm a várótermet, és / felidéznem, hová is indultam”.

Tévednénk, ha ezek után azt gondolnánk, költőnk afféle helyét nem lelő világpolgár. „...házat vagy hazát, Istenem, / hogyan is cserélhetnék” – teszi fel a kérdést a magyarságát, költő-identitását halk szavakkal, póztalanul vállaló lírikus Zsille Gábor (*Két vers a hazáról*). Istenhitével sem kérkedik, csupán „elvisz” minket egy misére a *Közösség* című versben, amelyből most azért nem idézek, mert érdemes az egész verset elolvasni: részt kell venni a misén. Befejezésül álljanak itt a *Saját ima* ars poeticával felérő sorai: „Kitalálni egy saját imát / de nem egy saját istenhez / hanem Hozzá a régihez / hűséget fogadni lázadva (...) megalkotni egy szót / és leírni amit még / soha senki nem mondott ki.” Úgy legyen.

Barna T. Attila

**„hiszen ezért
jöttem ebbe az
időbe”**

Ughy Szabina:
Külső protézis,
Orpheus Kiadó, 2011.

Ughy Szabina első kötete. Hangvétele egységes, őszinte kifejezőereje a stúdiófelvételek képzetét kelti bennem. A személyes igazságra utaltság (az őszinteség) üdvös út, ami a személyiség fogalmát, az emberi kapcsolat fogalmát, kulturális fogalmakat, és más látens előítéleteket méltat tisztázásra: az igazságértéktől való tisztázásra. E tisztulásban (az Igazság ünneplésében) válik örömmé az élet („édes igává”), és igazán vonzóvá e tömör szóbeli kifejezőeszköz: a vers.

A kötet élén (az invocációban) álló költemény mindjárt lényegi, és a megidézett kérdés az egész korpusz szellemeként jelenik meg.

„Két monogram egy liftajtón. / Eszembe jutott erről egy vers, / bár még nem olvastam sehol, lassan emlékezni kezdtem rá. // A kényszer, hogy valami nyoma mindennek legyen, / vezet előre, vissza, igék, mondatok felé. / Ha ez nincs, idegen szavakkal szólítgatom a testem, / családom tagjait, és csak a korom gyűlik mögöttem” (*Nyomkövető*, 7).

Érzésem szerint a versek e szellemnek alávetetve működnek, és így a kényszerből keletkező feszültségről tanúskodnak. A vázolt, a költeményekkel teremtett, szellemi állapotban a motiváció, a tám-

pontok kiépítésére való indíték nem *belső*, hanem *kívülre* helyezett. Ezt figyelembe véve rendkívül találó a kötet címe: *Külső protézis*.

A *külsőségből*, a kihelyezett motivációból adódó feszültséget különböző mintákban érzem. A versekben újra és újra föltűnik a misztikus *te* vagy *ő*, akiknek szerepe a helyzettér tágitására szorítkozik annak érdekében, hogy az alany kibontakozhassék, de akiknek *belső* élete nem válik ismertté.

A *Visszapillantó* címűben („Körberajzol [...] Gondolataival színez ki. [...] magát látja csak, ahogy engem néz”) támasztott ítélet belülről induló látással semlegesítené magát – ti. az ítéelő ugyanezt teszi –, illetve másként fogalmazná meg az adott élményt. A *Gyöngyszürkében* felidézett konfliktus egyfelől az alany fájdalmát mondja el, másfelől viszont ő maga tetelezi az állapotot. Tehát a csapdát ábrázolja, ahol az ember önmaga fogja. A *Váróterem* „egy albélet és az otthon közti maradék élet” mintha tapasztalatát írja le, vagyis az elképzelésnek a kifejezése, hogy nem bárhol, *valahol* lehet csak lenni, és két végpont között nem lehetünk érkezettek. Ezzel szorosabban összetartozik a négysoros *Alakváltozatok*: „Bizonyos éjszakákon egy idegen szobában ébred, / ahol nem lehet kivenni a fényekből és a zajokból, / milyen emlékekben kéne otthon éreznie magát. / Egy sötét szájban darálódik a változás nyelvtana.” – Az otthon (szellemi környezet) kialakítása mély igénye az embernek. A keresés *külső* és *belső*. E biztonság (avagy az eredet) megtalálása talán az egész életmű. Viszonyítási pontot jelenthet Jézus megfigyelése: „A rókáknak van barlangjuk, az égi madaraknak fészükük, de az ember Fiának nincs hol lehajtania fejét” (Mt 8, 20).

Az *Ahol vagyok* fogalmazza meg talán a legélesebben a kérdést, amit a kötet sajátjának érezek: „Ha megkérdem tőle, / hogy akkor merre tovább, / eltűnik egy miért mögött. / Válasz helyett mindig valami mást dob be, / hogy mit jelent, döntsem el, de nem muszáj. / Mintha csak a tévedéshez értenék.” Ez a *miért*, ez a szabadság.

A *Külső protézis* szenvedélye a *külső* és *belső* világ rendezéséből származik. Az alapkö, a hipotézis, azonban mintha a kettő (a gyökerek és a lomb) integrációjának gátjául feküdnék. A bennem ezért fölmerülő kérdés: miért nem tud *belsővé* válni ez a poézis? – „kuporgatom magam körül, gyógyítom a rendet”¹ – E passiónak 41 állomása a kötet.

Urbán Dávid

¹ Idézet a *Gyöngyszürke* korábbi, általam a *Piliscsabai Piarista Diákszövetség 2. Főolvasó estjének szöveganyaga* című programfüzetből megismert változatából.